

explorar aspectes lingüístics fins a l'últim detall. Comenta els trets distintius agrupats temàticament amb una atenció constant als trets dialectals. El llibre s'enriqueix amb incisos d'etimologies i geosinònims, i inclou passatges tan deliciosos com la *marieta* —l'insecte—, que Verdaguer registra amb altres noms com *margarida* i *gallineta de la Mare de Déu* i que Veny amplia a *voliòl*, *margarideta* i *gallineta cega*, amb les pertinents explicacions fonètiques i geolingüístiques. Com és habitual en l'autor, al final hi ha un annex amb quaranta-tres mapes dialectals de l'ALDC sobre algunes qüestions analitzades i un utilíssim index de mots tractats. Gairebé dos mil, una xifra que ho diu tot.

A pesar de l'interès pels particularismes, pels estilemes de cada autor i per les varietats locals, Veny manté una visió constant de la unitat de la llengua. Cada creador, cada obra despullada, és un bocí de llengua que suma aportacions, una tessella del mosaic major que abraça tot el domini lingüístic. Per aprofundir en el coneixement de l'idioma llegeix les obres de creació amb ulls de lingüista rigorós i va a la versió original de l'autor sempre que és possible. Parlant de Verdaguer i de Foix acudeix als manuscrits o mecanoscrits que no han passat per mans de l'editor i de cap corrector. Si es fixa en la correspondència de Màrius Torres és perquè allà rau el *sermo quotidianus* del poeta. Hi ha més espontaneïtat, més proximitat respecte a la llengua parlada.

Afortunadament els criteris de correcció han evolucionat i avui tothom sap que el registre de cada gènere i cada obra és fonamental per avaluar un text literari. Sense perdre mai de vista el dret del creador per trencar normes i crear llenguatge, Joan Veny té molt present al llarg de tot el llibre la dialèctica entre obra singular i llengua comuna. Examina els autors amb respecte i no amb una mirada de fiscal. No és el seu estil. El diccionari normatiu és la referència comuna, però no un dogma per a un escriptor. Per això Veny qualifica Pedrolo de víctima dels «correctors hiperfabristes» que li van impedir expressar-se amb llibertat.

Acabo amb una nota de lectura estrictament personal. Des de la primera pàgina de *Llengua i creació literària* m'he vist a les dues cares del mirall. D'una banda, com a lector i observador dels fenòmens lingüístics, i d'altra, en certa mesura també com a observat. Jo em passo més hores empaïtant les paraules, sospesant-les segons el to de cada obra, buscant la precisió, el dring, l'expressivitat, la coherència i la correcció quan cal o la incorrecció genuïna —m'invento el concepte, però ja ens entenem—, que ordint les històries. I no sé mai si algun dia la meua producció serà despullada per algun lingüista minuciós. Oscillo entre l'esperança de ser útil i el temor de quedar-me despul·lat del tot.

Ramon SOLSONA

VENY, Joan (2019): *Per la llengua pròpia*. Palma: Lleonard Muntaner Editor / Institut d'Estudis Baleàrics, 193 p.

El número 33 de la col·lecció «Temps Obert», que dirigeix Damià Pons, ens ofereix en coedició entre Lleonard Muntaner Editor i l'Institut d'Estudis Baleàrics, amb la col·laboració de l'Institut d'Estudis Catalans, aquest interessant recull de textos de Joan Veny, encapçalat amb un títol afirmatiu: *Per la llengua pròpia*. El mateix autor explica, en unes pàgines de *Presentació*, el sentit d'aquest títol —un sintagma especialment freqüent i significatiu en l'àmbit de la llengua catalana— i el criteri d'organització dels textos escollits.

Llengua pròpia, diu, té dos sentits complementaris. D'una banda, expressa la distinció entre el català i les altres llengües —totes en general i més en concret les que s'han fet presents històricament en la nostra societat, com el castellà, una distinció que no ha d'implicar cap hostilitat, malgrat les etapes d'imposició. D'altra banda, expressa també el «[r]econeixement del caràcter "natural" del català, desenvolupat des dels seus orígens, per transmissió generacional, in situ o per expansió antiga» (p. 10).

Així mateix, des d'aquests primers paràgrafs es fa present un interès més específic que recorre tot el llibre: subratllar que la plenitud de la llengua reclama la complementarietat entre els parlars locals i la varietat comuna, perquè «la normalitat és la convivència dels dos registres, el col·loquial, heretat, natural, i l'estàndard, el culte, el formal, propis de tota llengua de cultura» (p. 11).

Tots els textos aplegats en aquesta obra giren, doncs, entorn de la relació llarga i fecunda entre Joan Veny i la llengua pròpia, a la qual ha dedicat tota la vida, per a conèixer-la i donar-la a conèixer minuciosament, i també per a impulsar la plenitud de les seves funcions socials. Ho resumeix més endavant en un dels textos (p. 24): «I perquè és nostra, confosa amb els nostres orígens com a poble, l'hem de cuidar amorosament, parlar-la, llegir-la, fomentar-ne l'ús, tot recuperant espais que li corresponen.»

Amb aquest fil conductor, el llibre «conté una sèrie d'articles i parlaments, dispersos en revistes o publicacions locals, alguns d'inèdits» (p. 11), 44 en total, estructurats en quatre apartats, precedits per una introducció autobiogràfica de títol ben revelador: «El camí d'un enamorat de les paraules». Per si no fos prou clar, el mateix autor ho explica més endavant: «filòleg vol dir això, amador de les paraules» (p. 62).

Tres d'aquests apartats —«Premis, distincions i reconeixements», «Congressos» i «Aniversaris»— recullen parlaments i discursos, en els quals podem apreciar l'expressivitat i la precisió de Joan Veny com a orador capaç de captar l'interès de l'auditori. Entre els reconeixements de què ha estat objecte l'autor, n'hi ha de molt rellevants, com els corresponents als doctorats *honoris causa* de les universitats de València (2009) i de les Illes Balears (2016), el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes (2015), la Medalla d'Honor de la Xarxa Lluís Vives (2013) o la Medalla d'Or del Govern de les Illes Balears; però són igualment apreciables i emotius els més propers, de la vila natal de Campos, de diverses institucions mallorquines o de col·legues universitaris. Per la riquesa del seu contingut, destacariem potser «El valencià a l'*Atlas Lingüístic del Domini Català*» (núm. 5), «La varietat valenciana: identitat i projecció exterior» (núm. 10) i «Història i idiosincràsia del català de les Balears» (núm. 14).

L'apartat que dedica a les intervencions en congressos és més breu, i conté parlaments relacionats amb l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes i amb l'*Atlas Linguistique Roman*. També és relativament breu l'apartat d'«Aniversaris», però té l'interès especial de donar a conèixer textos inèdits i molt propers a Joan Veny, vinculats a amics i col·legues universitaris o de la Secció Filològica.

L'apartat més extens, però, amb més de vint textos —en aquest cas, només ocasionalment orals—, és el dedicat a «Mestres, col·legues i amics» vinculats estretament d'alguna manera a la trajectòria acadèmica de l'autor: Antoni M. Alcover, Pompeu Fabra, Joan Coromines (2 textos), Joseph Gulsoy, Helmut Lüdtke, Antoni M. Badia i Margarit, Germà Colón —malauradament traspasat mentre escrivíem aquesta nota—, Francesc de B. Moll, Josep Vallverdú, Aina Moll, Brian Mott, Pere Verdager, M. Teresa Cabré, Ernest Carratalà, Cosme Aguiló, José Enrique Gargallo, Antoni Corcoll, Albert Manent, Ramon Cerdà, Lúcia Pons, Joaquim Rafel i Joaquim Saura. Hi sobresurt, per l'especial relació que els va unir, el capítol dedicat a Antoni M. Badia i Margarit.

El recull es tanca amb un útil índex dels mots comentats o esmentats com a exemples en algun dels textos, en una llista que ascendeix al miler de casos i dona compte de l'amplitud de les referències que abraça aquest *enamorat de les paraules* que és Joan Veny.

El resultat és un llibre ple de matisos, que ens ofereix un panorama vibrant de la trajectòria humana, professional i acadèmica del nostre mestre i company Joan Veny, amb totes les dimensions dels orígens, els descobriments, els valors i els principis que han guiat la seva esplèndida carrera..., fins ara, perquè encara tenim la sort que es manté ben actiu entre nosaltres.

No ens sabem resistir a citar, com a mostra del que hem dit, alguns dels punts més definidors de la seva visió de l'estudi de la llengua i de la profunda saviesa que ha sabut cultivar i transmetre:

Docència i investigació

Els dos pilars de la vocació universitària són la docència i la investigació, que he tractat de conjuminar al llarg de la meua vida acadèmica. El contacte amb els alumnes m'ha resultat sempre altament estimulant. El respecte que es mereixen i la pròpia inquietud per a transmetre coneixements en el camp de la lingüística esperonen el professor a posar-se al dia i a esforçar-se per la claredat expositiva. Puc dir

que he après molt de les seves preguntes i els seus silencis. Cada lliçó explicada és una lliçó per al professor que successivament amplia, millora, talla, reformula el seu discurs. Resulta profundament satisfactori constatar que el professor ha sabut contagiar la seva passió per les paraules i que alguns alumnes han seguit les pròpies línies de recerca, fent aportacions enriquidores i obrint nous horitzons. (p. 73)

Els teòlegs i els missioners de la lingüística

Ha dit algú que en lingüística hi ha els teòlegs i els missioners. Els primers naveguen pel mar a voltes procel·lós de la teoria, aixequen edificis d'abstracció, tracen camins que poden ser il·luminadors o bé quedar-se en senders que ningú gosa transitar... Els missioners de la llengua, en canvi, estableixen contacte amb el paisatge humà, trepitgen els seus territoris, coneixen l'hàbitat de cada paraula, s'embraguen amb la seva aroma, relacionen els mots amb els seus referents. (p. 136)

L'abast de la dialectologia

La meua visió de la dialectologia no és merament descriptiva, sinó que, en la mesura de les possibilitats, s'agrada d'enfondir-se en la profunditat de la història dels mots situant-los en el seu context històric, geogràfic, social, així com, per descomptat, en el seu sistema lingüístic. Fer etimologia és seguir la més apassionant de les aventures detectivesques, amb morts, ferits, vencedors i vençuts. Fer etimologia no és presentar la transfiguració de mots, sinó resseguir els viaranys dels seus canvis formals i semàntics. (p. 28)

Des del moment que un dialecte és un sistema lingüístic, la dialectologia ha d'abordar la fonètica, la morfologia, la sintaxi, el lèxic de la varietat estudiada, i això a un nivell tan sincrònic com diacrònic. A més, en el cas del lèxic, s'imposa sovint l'enfocament interdisciplinari, atesa la connexió de la paraula amb la cosa que designa i la circumstància que l'envolta: cal, doncs, transitar, encara que sigui per camins secundaris, per la biologia, la geografia, la història, l'antropologia. (p. 114)

La complementarietat entre la varietat estàndard i els parlars locals

Després de segles de distanciament i d'habitució a un estàndard aliè, el model de llengua culta emergent amb la recuperació cultural havia de ser diasistemàtic, compostiu, flexible, que permetés per part dels usuaris de la llengua una opció cap al català general o bé cap a un català més proper a cada varietat parlada, sustentada en criteris de tradició i genuïnitat. Sobretot en lèxic era on l'estratègia podia ser més operativa. És sabut que Fabra va obrir aquesta sendera i que la Secció Filològica n'ha fet un camí més ample. (p. 31)

Diversitat i unitat es complementen: l'una facilita l'adhesió dels parlants a la seva varietat i l'altra obre les portes al concert de les llengües del món. (p. 71)

Els reptes de futur de la llengua catalana

A ningú pot passar desapercebuda la difícil situació de la nostra llengua. És un fet que l'estat ha renunciat a la pluralitat lingüística. En lloc de respecte i protecció trobem agressió i insolidaritat. Volen separar, dividir, fragmentar, trencar la unitat començant pel nom que ens uneix i passant per la manca de porositat entre mitjans de comunicació de les diverses àrees. (p. 75)

Davant tantes actituds negatives del govern del centre respecte a aquesta realitat, ens agradaria tenir un país normal, obert al món, just socialment, fidel a les seves arrels, amb la llengua pròpia, el català, com a llengua preferent i amb convivència amb el castellà i les altres llengües. La nostra nit va ser molt llarga, però va sortir el sol, i ara cal esperar la plenitud del migdia. Quan somiem sols, només és un somni; però quan somiem junts el somni es pot convertir en realitat. (p. 79)

Isidor MARÍ
Institut d'Estudis Catalans

VENY, Joan (2019): *Un torrent de paraules. El lèxic de Joan Santamaria*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, Diputació de Lleida, 287 p.

La recerca del dialectòleg sempre té un vessant personal i particular que justifica amb escreix la seva raó d'ésser. Unes vegades, perquè pertany a l'entorn dialectal sobre el qual investiga o hi manté una relació força estreta a partir de lligams de parentiu o amistat; d'altres, perquè sobtades circumstàncies vitals l'han conduït envers un àmbit tan marcat diatòpicament, que desvetlla en ell l'entusiasme per esbrinar allò que lingüísticament li és aliè. Justament aquest és el cas del professor Joan Veny, un mallorquí de soca-rel apassionat pels parlars catalans, qui tingué el destí d'estar-se tres anys a Lleida com a catedràtic d'institut, tal com ens explica a la introducció del llibre *Un torrent de paraules. El lèxic de Joan Santamaria*.

Com no podia ser d'una altra manera, ell s'esforçà per conèixer el context cultural de la ciutat que l'acollia, tant a partir de l'edició i l'estudi de l'obra *Regiment de preservació de pestilència*, del lleidatà Jacme d'Agramont (segle XIV), com a través de la lectura de poetes ponentins com Màrius Torres, Jaume Agelet i Garriga, Josep Estadella i Jaume Morera i Galícia. Entre d'altres obres, explica Veny que li produí un impacte especial una titulada *Visions de Mallorca*, de l'escriptor Joan Santamaria, i no només per fer referència a la seva terra d'origen, sinó també «per la seva esponerosa creativitat lèxica i la generosa inserció de dialectalismes tant nord-occidentals com d'altres zones del domini» (p. 11). És aquí on rau la motivació inicial del recull lèxic que presenta en aquestes pàgines, un vocabulari sobre el qual va publicar una primera aproximació l'any 1987 en un dels homenatges a Josep Vallverdú.¹

Després d'aquesta justificació del seu interès per l'obra de Joan Santamaria, el Dr. Veny ens ofereix un esbós biogràfic de l'escriptor amb una relació dels títols publicats, a partir de la qual hom comprova que Santamaria va conrear diferents gèneres dins la prosa: bàsicament, relats fantàstics, novel·les i narracions. Així mateix, Veny repassa la valoració que, des del punt de vista de la crítica literària, s'ha fet de la producció d'aquest escriptor. En general, hom remarca que aquest autor reeixí sobretot amb les narracions de les *Visions de Catalunya* i les *Visions de Mallorca*, però no amb les novel·les; en efecte, crítics com Rafael Tasis, Manuel de Montoliu, Leandre Amigó o Joan Fuster, en remarquen la sensibilitat descriptiva i la minuciositat dels detalls. Sembla evident, doncs, que un dels aspectes més atractius de l'obra de Santamaria és el lingüístic, i més en concret el lèxic. Així ho posa de manifest la crítica literària: Farran i Mayoral (1926) parla de «l'entusiasme verbal» d'aquest autor; Montoliu (1933) en celebra «la riquesa lèxica» i «la potència verbal»; Tasis (1935) remarca el seu «descordament de lèxic»; Ruiz Calonja (1954) destaca el «barroquisme d'estil»; i Fuster (1961) subratlla «la gràcia verbal». A més, aquest lèxic va atreure estudiosos de la llengua com Joan Alcover, Francesc de B. Moll i Joan Coromines, ja que recorren a aquest autor en les seves obres lexicogràfiques per tal d'exemplificar l'ús de certs dialectalismes.

Reconeix el Dr. Veny que «aquesta exuberància verbal fou un pol d'atracció dels seus interessos lingüístics»; per això es va proposar despullar el vocabulari de les obres de Santamaria. No obstant això, en aquesta publicació no pretén inventariar-ne tot el corpus, sinó que els seus objectius són fonamentalment dos: 1) recollir els mots interessants per a la història de la llengua catalana del primer terç del segle XX; i 2) reunir els mots que revelen la força creativa de l'autor i el seu gust per l'arcaisme, el dialectalisme, el cultisme, etc. En aquest sentit, l'aportació d'aquest llibre resulta doblement original: d'una banda, perquè dona a conèixer mots que no havien estat enregistrats abans i, d'una altra, perquè proporciona documentació moderna de vocables que no en tenien.

Santamaria es caracteritza, segons Veny, per l'ús d'una llengua rica i expressiva, i no d'una llengua literària allunyada del català realment parlat, amb un cabal lèxic copiós i variat, d'una riquesa aclaparadora, encara que aquest no és l'aspecte que més han remarcat els crítics, ans al contrari. A més, matisa Veny que l'escriptor lleidatà té una concepció completament inclusiva de la llengua diatòpica,

1. VENY, Joan (1987): «Dialectalismes a les *Visions de Mallorca* de Joan Santamaria», dins *Miscel·lània Homenatge a Josep Vallverdú*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, p. 319-337.

potser una mica extrema, però, en definitiva, en la línia de la creació d'una llengua unitària i, alhora, participativa, com era el model de llengua de Pompeu Fabra; per això, són abundosos en la seva obra els dialectalismes occidentals o nord-occidentals. D'altra banda, en alguna d'aquestes narracions deixa anar Santamaria alguns apunts de caire sociolingüístic, especialment referits a la diglòssia familiar, com es pot veure en l'obra *Quatre titelles i un ninot* (1926). Per a Veny, aquests comentaris esdevenen «una crònica de situacions familiars dels anys 20 o 30 (extrapolable a la postguerra), sobretot de centres urbans, que descriu el pas al castellà de les generacions joves, un castellà espantós, amb el beneplàcit de progenitors unit a l'adscripció a una classe social benestant» (p. 24); en definitiva, instantànies del trencament de la transmissió generacional i de la substitució lingüística generats abans de la Guerra Civil espanyola.

Són sis les obres de Santamaria seleccionades per a l'obtenció del lèxic, les quals foren publicades entre 1919 i 1935: *Narracions extraordinàries* (segona sèrie), *Quatre titelles i un ninot*, *La filla d'en Tartari*, *L'apòstol* (*Memòries del Dr. Verdós*), *Visions de Catalunya* (*Catalunya Vella, el Pla i la Costa*) i *Visions de Mallorca*. A través de 242 pàgines, i seguint un ordre alfabètic, es van presentant tots els mots que han suscitat l'interès del Dr. Veny. Cada entrada lèxica presenta una senzilla informació, tot i que suficient per a tenir una idea clara del valor semàntic del vocable en qüestió i de la seva extensió geogràfica. Per a cada paraula s'aporten citacions literals dels textos, les quals permeten comprovar directament la significació amb què l'autor l'ha usada. El Dr. Veny hi agrega notes que fan referència a l'enregistrament del mot dins les dues edicions del *Diccionari general de la llengua catalana* de Pompeu Fabra, les dues edicions del *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans i el *Diccionari català-valencià-balear* (*DCVB*) d'Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll; d'aquesta darrera obra extreu exemples d'altres autors que també han utilitzat la paraula comentada i, en els casos en què no n'hi ha documentació, ho assenyalava convenientment. Per últim, esdevé força interessant la precisió de l'àrea d'ús a través del *DCVB* i de l'*Atlas Lingüístic del Domini Català* (*ALDC*), informació amb la qual el Dr. Veny aconsegueix un dels principals objectius de la seva recerca. Des d'aquesta perspectiva dialectal, el treball resulta original per la representació cartogràfica de les àrees d'ús de certs mots a través de mapes lingüístics confeccionats a partir de les dades de l'*ALDC*. En concret, s'hi afegeixen 24 mapes corresponents a les següents paraules: *canella* 'aixeta', *cascavellic(o)s* 'classe de prunes', *despopar* 'desmamar', *esforrar* 'avortar', *farnaca* 'llebretó', *gaverna* o *gavarna* 'gavarró', *gavarnera* 'gavarrera', *moixó* 'ocell', *mossada* 'mossegada', *mustrela* 'mustela', *padri* 'avi', *panistra* 'cistella', *tenalla* 'alfàbia', circumscrites a l'àrea nord-occidental; *espill* 'mirall', *faldetes* 'faldilles', *granera* 'escombria', *madeixa* 'troca', *melic* 'llombrígol', *panís* 'blat de moro', *rent* 'llevat', més generals en l'àmbit occidental; *gormand* 'llaminer', adjectiu testimoniats en català nord-occidental i en el central pirinenc; *tòria* 'sarmen', veu limitada a l'extrem gironí del català central; *tassó* 'got', substantiu propi del mallorquí. En determinats casos, a més, les explicacions s'enriqueixen amb alguns comentaris de tipus històric o diatòpic, amb el recolzament de la bibliografia oportuna, la qual és recollida en un capítol al final del treball (p. 273-279).

Conclou el llibre amb un annex on posa a la disposició del lector la classificació de les paraules segons diverses variables: social, normativa, diatòpica, cronològica, funcional, semàntica, formal, expressiva, gramatical, culta, de registre, etc. Els grups que hi distingeix són: augmentatius, diminutius, pejoratius, superlatius, variants formals, variants morfològiques, compostos, derivats, onomatopeies, eufemismes, vulgarismes, ultracorreccions, incorreccions, diatopismes nord-occidentals, diatopismes mallorquins, arcaïsmes, cultismes, neologismes, mots nous no enregistrats o sense documentació, gal·licismes, anglicismes, occitanismes, llatínismes, italianismes i mots d'altres procedències (p. 281-287). Val a dir que aquest annex es converteix en una eina molt útil perquè el lector pot comprovar d'una manera sintètica la riquesa lèxica que caracteritza les obres de Santamaria i, encara més, perquè pot observar que el gruix de mots nous no enregistrats o sense documentació és força considerable; d'altra banda, també permet evidenciar que abunden els derivats (sens dubte, per la seva expressivitat) i que són prou nombrosos els diatopismes nord-occidentals, de manera que resta així justificada una altra de les característiques que el professor Veny atorgava a les obres de Santamaria en la introducció.

Un cop més, la passió de Joan Veny per la dialectologia i els mots ha fet que els qui compartim aquest entusiasme puguem gaudir d'una publicació que ens transmet, alhora, l'atractiu que, des d'aquesta perspectiva, tenen les obres dels escriptors més allunyats de l'òrbita del català central.

Javier GIRALT LATORRE
Universitat de Saragossa

VENY, Joan / PONS I GRIERA, Lúdia, dir. (2020): *Atles lingüístic del domini català. Cròniques del treball de camp*. Edició a cura de Lúdia Pons i Griera. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Secció Filològica, 423 p.

Tants anys després d'aquelles paraules d'Antoni M. Badia a Joan Veny a la conclusió de la primera enquesta (de 1964) a Sant Pere de Ribes («Coratge, Veny, que només ens en queden 199»), de quan el pla inicial era enquestar 200 punts i no els definitius 190, arriba aquesta nova publicació de l'atles —ara en format de llibre— que, amb els índexs que seguiran aviat, anuncia la compleció de l'obra. Aquest nou volum de l'*ALDC* ens revela la intrahistòria del treball de camp, de les diverses campanyes d'enquesta, les vicissituds i peripècies de tota mena al llarg d'una quinzena d'anys (1964-1978) de feina: la preparació i l'execució dels viatges, els temptejos de darrera hora en la tria precisa del punt d'enquesta, la cerca d'informants, l'escomesa de la feixuga tasca de l'enquesta dialectal, les penúries, els diferents imprevistos, el tirar de mà esquerra... Tot plegat es presenta en una successió de textos redactats per moltes mans i amb diversitat d'estils, i constitueix una polifonia que ens parla de treballs (també en l'accepció més etimològica de 'penes i fatigs') difícils d'imaginar entre els que ens atensem ara a la consulta esporàdica de l'atles, en paper o en línia.

Aquesta edició de les *Cròniques del treball de camp* de l'*ALDC* ha anat a càrrec de Lúdia Pons. Els catorze redactors de cròniques figuren —set amb un sol cognom i set amb dos— per ordre alfabètic de cognoms al primer full imprès i abans de la informació bibliogràfica dels crèdits: Montserrat Alegre i Urgell, Montserrat Badia i Cardús, Antoni M. Badia i Margarit, Josep Comas, Conxita Lleó i Pujol, Joan Martí i Castell, Joan Mascaró, Lúdia Pons i Griera, Joaquim Rafel i Fontanals, Daniel Recasens, Montserrat Ros, Joan Solà, Joan Veny i Rosa Vila. D'altra banda, la distribució en l'autoria (o coautoria, en general per parells) de cròniques, que resulta de computar les assignacions de les corresponents lletres majúscules identificadores,¹ revela una proporció desigual: des de l'aportació majoritària (67) de JV [Joan Veny] i els seus principals col·laboradors (32 de LP [Lúdia Pons] i 32 també de JR [Joaquim Rafel], 22 de JM [Joan Martí], 12 de MB [Montserrat Badia]) fins a les col·laboracions més ocasionals de JS [Joan Solà] (5), MR [Montserrat Ros] (4), AB [Antoni M. Badia i Margarit] (3) —tot i ser un dels promotors de l'obra, juntament amb Germà Colón—, MA [Joan Mascaró] (2), DR [Daniel Recasens] (2), JC [Josep Comas] (2), CL [Conxita Lleó] (1), MU [Montserrat Alegre i Urgell] i RV [Rosa Vila] (1).²

Dins la «Introducció» (p. 7-25), el «Preàmbul» dels dos directors de l'obra, Joan Veny i Lúdia Pons, comença per agrair en una primera nota «la col·laboració de Núria Jolis en diverses tasques de preparació d'aquestes *Cròniques*» (p. 9); i a la mateixa pàgina 9 recorda com fou Antoni M. Badia qui va aconsellar de fer una crònica de cada jornada de treball. A més, estableix precedents d'aquesta pràctica, com les «eixides» d'Antoni M. Alcover, recollides en els dietaris que edità Maria-Pilar Perea entre 2001 i 2006, i la singular *Excursión caprifilológica por tierras de Aragón* (1934) redactada per Lorenzo Rodrí-

1. Vegeu la llista de codis de redactors de les cròniques, amb llurs equivalències, a l'apartat 2 de la «Introducció» (p. 23).

2. No hi apareix equivalència per a les inicials CP, que figura en coautoria amb Daniel Recasens per a la crònica de Llobera de Solsonès (punt d'enquesta 40). Segons comunicació personal de Joan Veny, es tracta de la col·laboradora M. Cinta Portillo.